

LOPPURAPORTTI

Merimetsohaittojen vähentäminen II

HANKE 130545, Euroopan meri- ja kalatalousrahasto

TOTEUTTAJA: Kustavin-Uudenkaupungin kalatalousalue

TOTEUTUSAIKA: 7.4.2020-31.8.2022

Kuva: Esa Urhonen

Hanke on osittain Euroopan
meri- ja kalatalousrahaston
rahoittama (EMKR)

Sivu 1

Hankkeen tavoitteet

Hankkeella pyrittiin kalastuselinkeinojen jatkuvuuden turvaamiseen. Tavoitteena oli suojella tärkeitä talouskalojen kantoja sekä elinkeinokalataloutta merimetsojen aiheuttamilta haitoilta sekä vähentää konflikteja elinkeinon ja ympäristönsuojelun välillä. Tavoitteena oli myös kehittää kaupallisten kalastajien ja paikallisten asukkaiden ja mökkiläisten yhteistyötä. Hanke kohdistui kalatalousalueen merialueelle Uudenkaupungin ja Pyhärannan kunnissa.

Kuva: Esa Urhonen

Tausta

Kustavin-Uudenkaupungin kalatalousalueella toimi vuonna 2019 ELY-keskuksen ylläpitämän kalastajarekisterin mukaan noin 130 kaupallista kalastajaa. Rannikkokalastajien tärkeimmät pyydykset ovat verkko ja rysä. Merimetsot ovat yhä enenevässä määrin oppineet käyttämään kalastajien pyydyksiä ravinnonhankinnassa. Kalastajien mukaan kuha- ja ahvensaaliissa on jälkiä merimetsojen saalistusyrityksistä. Silakka- ja ahvenrysilille merimetsot tulevat syömään kaloja ja häiritsevät niiden rysään uintia. Saalismäärät vähenevät ja syötyjen kalojen lisäksi merimetsojen vahingoittamat kalat eivät ole kauppakelpoisia. Lähes kaikkien talouskalojen saalismäärät ovat olleet laskussa.

Kustavin-Uudenkaupungin kalatalousalueella on useita rannikon ehkä tärkeimpiä kalojen lisääntymisalueita. Erityisesti alueen sisälahdet ovat useimpien talouskalojen tärkeitä poikastuotantoalueita, joiden suojeleminen merimetsojen liialliselta saalistukselta on tarpeen. Merimetsokolonioiden läheisyydessä saalistus on jatkuvaa ja erityisesti pesäpoikasvaiheessa talouskalojen poikasiin kohdistuva predaatio on suurta. Kuhan ja ahvenen poikasvaiheet hakeutuvat lämpimille vesialueille rannan tuntumaan. Keväisin suuret merimetsoparvet häiritsevät kalojen kudun onnistumista sekä sekoittavat kalojen normaalia käyttäytymistä. Syksyllä muuttoaikana suuret jopa yli 1000 linnun merimetsoparvet syövät ja karkottavat kalat perinteisiltä ammattikalastajien pyyntipaikoilta pitkäksi aikaa. Merimetsojen lajityyppillinen tapa kalastaa ikään kuin nuottaamalla tyhjentää alueen kaloista ja kalanpoikasista tehokkaasti.

Kalatalousalue sai Varsinais-Suomen ELY-keskukselta luvan estää uusien yhdyskuntien syntymisen alueelle sekä suojata ammattikalastusta karkottamalla merimetsoja pyydyksiltä sekä suojametsästykseseen. Lupa tuli lainvoimaiseksi 7.4.2020. Hankkeessa hyödynnettiin aiempien karkotushankkeiden kokemuksia sekä Airisto-Vekuan kalatalousalueen kokemuksia merimetsojen karkottamisesta. Hanke toteutettiin tiiviissä yhteistyössä vastaavan Saaristomeren kalatalouden toimintaryhmän alueella käynnistyneen hankkeen kanssa.

Hankkeen hallinto

Hankkeen toteuttaja ja hakija on Kustavin-Uudenkaupungin kalatalousalue. Hankkeen projektipäällikkönä toimi kalatalousalueen toiminnanjohtaja. Hankkeessa tehtävät toimet toteutettiin pääosin ostopalveluna.

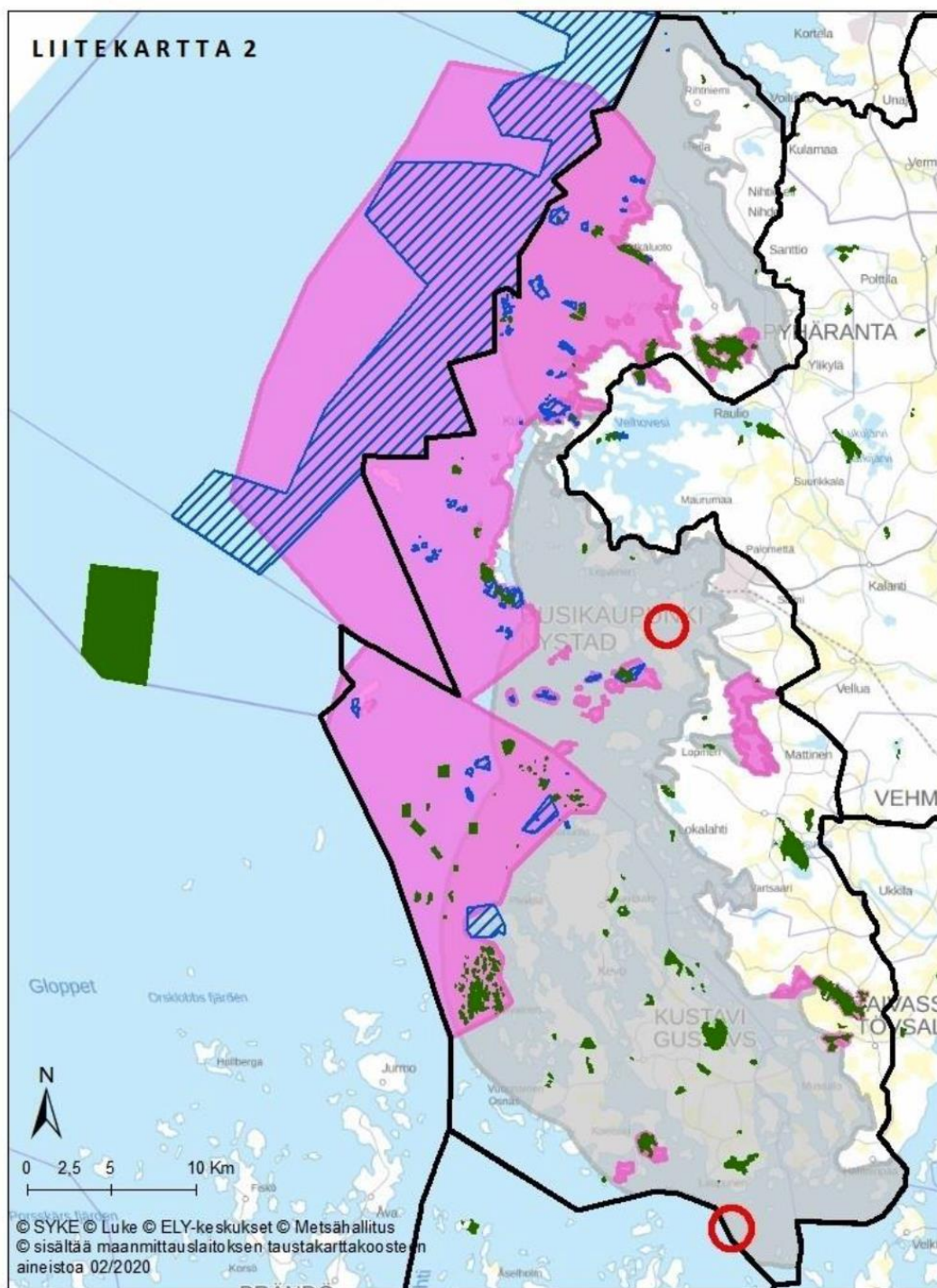
Kustavin-Uudenkaupungin kalatalousalue on julkisoikeudellinen yhdistys, jonka tehtävät on määritelty kalastuslaissa. Tärkeimmät tehtäväkokonaisuudet ovat kalakantojen kestävän käytön ja hoidon suunnittelu ja toteutus, kalastuksen järjestämiseen liittyvät tehtävät sekä vesialueen omistajille tulevien viehekalastuksesta kertyneiden korvausvarojen jako. Kalatalousalueen vesipinta-ala on noin 80 000 ha ja siihen kuuluu osia Taivassalon, Kustavin, Uudenkaupungin, Pyhärannan kunnista. Pääosa vesialueista on meressä.

Toimenpiteet ja aikataulu

Hanke toteutettiin ajalla 7.4.2020 - 31.8.2022. Toteutusaikaa jouduttiin lyhentämään suunnitellusta EU-ohjelmakauden päättymisen vuoksi.

Hankkeen mahdollisti ELY-keskuksen myöntämä poikkeuslupa merimetsojen häirintään ja ampumiseen, sillä lintu on luonnonsuojelulla rauhoitettu. Toiminta sovitettiin lupaehdojen mukaiseksi. Lupaehdoissa oli rajoituksia, joiden noudattaminen vähensi hankkeen vaikuttavuutta. Keskeiset lupaehdot liittyivät aika- ja paikkarajoitteisiin. Muna- ja poikasaikana ei saanut tehdä toimenpiteitä. Ampuminen oli rajoitettu syksyyn ja enintään 300 lintuun /vuosi. Olemassa olevat yhdyskunnat, luonnonsuojelualueet sekä natura-alueet olivat rauhoitettu 400 m suojavyöhykkeen kera. Myös ääneen tai liikkeeseen perustuvien karkottimien käyttöä oli rajoitettu. Näistä laadittiin osallistujille tiivistetyt ohjeet (liite).

Koordinaatisto: ETRS TM35FIN
 Varsinais-Suomen ELY-keskus

Kartan tausta-aineistot ohjeellisia.

Kuva: ELY-keskuksen poikkeuslupapäätöksen kartta rajoitusalueineen. Punaiset ja vihreät alueet oli rajattu kaikkien toimien ulkopuolelle.

Uusien merimetsöyhdyskuntien syntymisen estäminen

Hankkeessa luotiin ensin paikallisten toimijoiden verkosto. Se koostui alueen kaupallisista kalastajista, asukkaista, maanomistajista, mökkiläisistä ja metsästäjistä. Verkoston päätarkoitus oli havainnoida mahdollisia pesintäyryityksiä. Kaikkiaan havainnointiin ja toimien toteuttamiseen hankealueella osallistui 18 henkilöä. Hankkeesta tiedotettiin paikallisesti ja alueen kaupallisille kalastajille lähetettiin tiedote. (liite)

Keväällä kun merimetsot saapuvat alueelle estettiin uusien yhdyskuntien syntyminen. Merimetsojen torjunnassa keväällä on avainasemassa tehokas pesintäyryitysten tarkkailu. Pesä syntyy linnuilta nopeasti ja munapesän poistaminen oli lupaehdoissa kielletty. Pesät, joihin ei oltu ehtä munia, poistettiin. Useimmissa tapauksissa riitti pesintää suunnittelevien merimetsojen häirintä ja paikalle jätetty karkotin tai pelotin. Jo rakennettujen pesien poistamiseen jouduttiin turvautumaan hankealueella vain kahdesti Uudenkaupungin edustalla. Kohteeseen jätetty linnunpelätti (haalarimies, scaery-man) sekä lähetävä riistakamera ehkäisi uusintapesintäyryitykset ja tilannetta seurattiin etänä. Linnunpelättimistä valtaosa saatiin lahjoituksena tekijältä Uudenkaupungin kaupungintalon edustalta puretusta taideteoksesta missä oli noin 100 erilaista ihmishahmoa. Hankeaikana alueelle ei syntynyt yhtään uutta merimetsöyhdyskuntaa.

Kuva: Perinteinen linnunpelätti ehkäisee yhdyskuntien syntymistä

Kaupallisten kalastajien pyydysten sekä kalojen lisääntymisalueiden suojaaminen

Kaupallisten kalastajien pyydysten suojaamisessa kokeiltiin perinteistä linnunpelättiä, laserkarkoitinta ja riistakameraseurantaa.

Ihmishahmo on osoittautunut tehokkaaksi uusien yhdyskuntien syntymisen torjunnassa. Kalanpyydyksillä se ei toiminut toivottavalla tavalla ja linnut tottuivat siihen. Laser-karkottimella teho perustuu vihreään valotäplään, joka laserilla on mahdollista tehdä hyvinkin kauas. Sillä pystyi karkottamaan linnut tehokkaasti. Sen käyttö edellyttää kuitenkin jatkuvaa aktiivisuutta karkottamisessa. Merimetsot kyllä lehahtavat lentoon, mutta vaikutus ei ole pysyvä. Lisäksi laite on kallis hankkia.

Riistakameran liiketunnistin reagoi maksimissaan noin 15-20 m:n päähän. Lähettävän kameramallin voi ohjelmoida lähettämään kuvat heti sähköpostiin tai tekstiviestillä. Kamera ei saisi heilua sillä liikeanturi reagoi heiluvaan kuvaan ja tuloksena on pahimmassa tapauksessa massoittain ”tyhjiä” kuvia. Sama ilmiö tapahtuu kun kamera on kiinteällä alustalla ja kuvaa aaltoja. Jatkuvaan kuvaukseen taas virrankulutus on liian suuri. Kokemusten mukaan kameraa ei pysty käyttämään järkevästi merimetsohälyttimenä pyydyksillä. Kamera ei itsessään myöskään karkota merimetsoja.

Merimetsojen ampuminen pyydyksiltä

Luvan mukaan vuosittain olisi ollut mahdollista ampua 300 merimetsoa kalastajien pyydysten läheisyydestä (400 m). Hankkeesta tiedotettiin metsästäjille ja metsästysseuroille kiinnostuneiden löytämiseksi.

Metsästys osoittautui kuitenkin ennakoitua haastavammaksi ja mielenkiinto sitä kohtaan oli vähäistä. Hankkeen aikana alueelta poistettiin pyydysten läheisyydestä yhteensä 17 merimetsoa ja luvallisia ampujia oli yhteensä seitsemän. Ampumisella pystyttiin kuitenkin karkottamaan merimetsoja pyydyksiltä hetkellisesti.

Syksyllä merimetsot ovat arkoja ja ampumaetäisyydelle on vaikea päästä. Lisäksi merimetsan lihaa ei pidetä erityisen maukkaana. Ampujalle merimetsojahti ei siis ole erityisen motivoivaa. Vaikka ampuminen oli mahdollista 1.8. alkaen, noin kolme viikkoa ennen linnustuskauden alkua, kiinnostus oli vähäistä.

Kustannukset ja rahoitus

Hankkeen kokonaisbudjetti koko ajalle oli 19 021 euroa. Tästä 80 % (15 217 €) katettiin Euroopan meri- ja kalatalousrahaston hanketuella Selkämeren ja Pyhäjärven kalatalouden toimintaryhmän kiintiöstä. Omarahoituksesta 3 804 € vastasi Kustavin-Uudenkaupungin kalatalousalue. Varoista 3 683 euroa käytettiin välineistön hankintaan ja loput hankkeen toimenpiteistä sekä hallinnosta ja matkakuluista aiheutuneisiin kuluihin. Hankkeella ei ollut palkattua työvoimaa vaan se toteutettiin ostopalveluina.

Merimetsouutisia

Kustavin-Uudenkaupungin kalatalousalueella on lupa merimetsojen häirintään. Lupa on voimassa lähes koko kalatalousalueella Taivassalosta Pyhärantaan. Suojelualueilla (mm. Natura) sekä Tiiraleton ja Urpoisten merimetsokolonioissa häirintää ei saa tehdä. Häirinnällä pyritään estämään uusien merimetsokolonioiden syntyminen alueelle ja karkottamaan merimetsot ammattikalastajien pyydyksiltä ja vesiviljelylaitoksilta. Karkottamisessa saa käyttää suoran häirinnän lisäksi äänipelotteita yms. tarkempien ehtojen rajoissa sekä ampuu enintään 300 lintua vuodessa. Suojametsästyks on mahdollista 1.8. alkaen ammattikalastajien pyydysten läheisyydessä (400 m). Liitekartan harmaalla alueella on siis mahdollista tehdä toimenpiteitä. **Toimittaessa tämän luvan nojalla tulee asiasta sopia kalatalousalueen toiminnanjohtajan kanssa ja kopio luvasta tulee olla mukana.**

Nyt kun merimetsot alkavat rakentaa pesiä on kiireellisintä estää uusien pesien syntyminen. Erityisesti nyt kun Urpoisten saaren puut ovat kaatuneet ja Rauman yhdyskunnallakin saattaa olla muuttotarpeita on oletettavissa uusien yhdyskuntien syntymistä. Pesä syntyy nopeasti ja munapesää ei saa enää poistaa, joten on toimittava ripeästi. Kalatalousalueella on lainattavissa karkoituskalustoa sekä riistakameroita riskialttiimpien paikkojen seuraamiseen.

Tarvitsemme siis vapaaehtoisia, jotka liikkuvat merellä ja ilmoittavat mahdollisista pesintäyryyksistä ja risu suussa lentävistä merimetsoista. Lisäksi pesien poistamiseen tarvitaan apua. Kalatalousalue pystyy korvaamaan ainakin osan kuluista ja hankkii tarvittaessa karkoitusvälineistöä. Osallistumis-ilmoitukset ja ilmoitukset pesintäyryyksistä kalatalousalueen toiminnanjohtajalle.

Petri Rannikko
p. 0503663950
petri.rannikko@kalatalouskeskus.fi

Tämä viesti on lähtenyt alueen kaupallisille kalastajille, joiden sähköpostiosoite on kalatalousalueen tiedossa. Viestiä saa välittää asiasta kiinnostuneille.

LIITE 2

OHJEITA MERIMETSOJEN HÄIRINTÄÄN JA KARKOTTAMISEEN

Kustavin-Uudenkaupungin kalatalousalue

Tämän luvan nojalla saa häiritä merimetsoja vain, jos on saanut siihen luvan kalatalousalueen toiminnanjohtajalta. Lupapäätös pitää olla mukana häirintätoimia tehtäessä. Tutustu liitteenä olevan luvan ehtoihin ja noudata niitä!

Tiivistelmä luvan ehdoista:

UUSIEN YHDYSKUNTIEN SYNTYMISEN ESTÄMINEN

SAA TEHDÄ (liitekartan harmaalla alueella)

- hävittää rakenteilla olevat pesät, tehdä häirintäkäyntejä
- Humalaisissa ja Ruuhikareilla käyttää karkotuskeinoina pelottimia, ei kuitenkaan ääntä. Ajalla 15.5.-31.7. ei saa käyttää aktiivista liikettä aiheuttavia pelottimia.

EI SAA - hävittää pesiä, joissa on jo munia tai poikasia
- häiritä Urpoisten tai Tiiraletton kolonioita

AMMATTIKALASTAJIEN PYYDYSTEN SUOJAAMINEN

SAA TEHDÄ (400 m säteellä kohteesta)

- karkottaa merimetsoja pelottelemalla niitä vahingoittamatta (pauke, liike yms.)
- ampua merimetsoja pyydysten läheltä 1.8. alkaen

EI SAA Käyttää äänipelotetta ajalla 1.4. -31.7. mikäli kohde on 400 m lähempänä natura-alueetta, luonnonsuojelualueetta, kansallispuistoa, Tiiralettoa tai Urpoisten saarta.

MERIMETSOJEN AMPUMINEN

- Sallittua vain ammattikalastajien pyydysten läheisyydessä (400 m)
- Sallittua 1.8. alkaen
- Sallittua käyttää kaaveita
- EI sallittua mikäli pyydys on 400 m lähempänä Natura-alueetta, luonnonsuojelu-alueetta, Tiiralettoa tai Urpoisten saarta
- Pitää olla maanomistajan lupa alueelle ja tarvittavat muut luvat kunnossa
- Kiintiö 300 lintua/vuosi (1.10. jälkeen max 30 lintua)
- Saalis pitää ilmoittaa kalatalousalueen toiminnanjohtajalle vuorokauden sisällä tekstiviestillä tai sähköpostilla.

RAPORTOINTI

Kalatalousalueen toiminnanjohtajalle tulee ilmoittaa:

- 1) ammuttujen merimetsojen määrä sekä ampumispaikka ja -aika ampumistapauksittain,
- 2) saaret ja luodot, joilla pesien hävittämistä on tehty, sekä saarittain ja luodoittain hävitettyjen pesien määrät ja hävittämisaikakohdat,
- 3) Humalaisen ja Ruuhikarien saarten osalta käytetyt häirintämenetelmät sekä häirintätoimenpiteiden ajoittuminen,
- 4) saarilla/luodoilla, joissa häirintä-/estämistoimia tehtiin, pesinyt muu lintulajisto.

YHTEYSTIEDOT

Petri Rannikko

petri.rannikko@kalatalouskeskus.fi

puh. 050-3663950

c/o Länsi-Suomen kalatalouskeskus, Puutarhakatu 19 a, 20100 Turku